

EDUSKUNNAN LAKIVALIOKUNNALLE

HE 25/2026 vp

Kuuleminen hallituksen esityksestä eduskunnalle Rikosseuraamuslaitoksen organisaation ja rikosseuraamusalan koulutusjärjestelmän uudistamiseksi

14.4.2026

Keskityn lausunnossani pääaisassa kolmeen pääkohtaan.

1. Rikosseuraamusalan koulutusta koskeva uudistusesitys

Tavoite saada pätevää, säädetyt kelpoisuusvaatimukset täyttävää henkilöstöä rikosseuraamusalan tehtäviin, on kannatettava. Vartijoiden työympäristö on erittäin vaativa, vankien moniongelmaisuus ja monikansallisuus ovat tutkimusten mukaan lisääntyneet ja järjestäytynyt rikollisuus aiheuttaa omat ongelmansa. Asiantila vaatii vartijoilta laaja-alaista osaamista turvallisuusvaateisiin vastaamiseksi. Esityksessä ehdotettu työssäoppimisväylä ei pysty tätä osaamista välttämättä turvaamaan. Esitystä voidaan tältä osin kritisoida. Vastuu koulutuksesta ja opiskelijoiden osaamisen takaamisesta liudentuu vankiloille ja siellä yksittäisille vastuuvirkamiehille. Tämä vääjäämättä lisää vankilassa vakituisissa tehtävissä toimivien työtaakkaa. Jo nyt Rikosseuraamuslaitoksella on vakavia ongelmia saada voimavarat riittämään. Työssäoppimisväylän avaaminen on kovin ristiriitainen tästä näkökulmasta arvioituna. Väylän avaaminen toisi pedagogisen osaamisen lisävaateita työssä oppijoiden ohjaajina toimiville virkamiehille. On siis kysyttävä, onko työssä oppijoita ohjaavilla kykyä, halua tai aikaa ohjata oppijoita.

Riskinä on myös se, että eri väylien kautta opintonsa suorittaneet tulevat olemaan osaamistasoltaan ja ehkä palkkaukseltaankin eriarvoisessa asemassa. Verkko-opinnot eivät palvele kaikkia oppijoita, eikä se ole paras mahdollinen pedagoginen ratkaisu kaikkiin koulutuksessa käsiteltäviin aihekokonaisuuksiin. Esityksestä saa sen kuvan, että ainoastaan välttämätön sisältö järjestettäisiin perinteisenä kontaktiopetuksena. Työssä oppijoiden riittävä perehtyminen esimerkiksi oikeudellisessa tietämyksessä tai hallinnollisessa osaamisessa jää arvailujen tai hyvien toiveiden varaan.

Suhtautumiseni työssä oppimisen malliin ei ole täysin kielteinen. Voi olla hyväkin asia, että rikosseuraamusalan tehtäviin tulee työntekijöitä erilaisista oppilaitostaustoista. Työvoiman riittävyysdenkin takaaminen puoltaa työssäoppimisväylän avaamista jonkin toisen ammatillisen

tutkinnon jo suorittaneille. Jos väylä otetaan käyttöön, sitä kautta rikosseuraamusalan tehtäviin tuleville on taattava vastaava teoreettinen ja käytännöllinen osaaminen kuin Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksessa oppinsa saaneilla on.

2. Koulutusyhteistyö ammattikorkeakoulujen kanssa

Esityksessä on selostettu nykyistä koulutuspolkua rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta Laurea – ammattikorkeakouluun. Esityksestä puuttuu selvitys siitä, että koulutuspolku on jatkunut Laureasta Itä-Suomen yliopistoon, jossa on erillinen väylä Lauren tutkinnon suorittaneille. Yliopistossa on ollut mahdollisuus suorittaa hallintotieteiden maisterin tutkinto tai erillisen väylän kautta myös oikeustieteen maisterin tutkinto. Tavoitteena on ollut luoda mahdollisuus kehittyä uralla niin, että rikosseuraamusalan perustutkinnolla aloittanut voi ajan myötä suorittaa maisterin tai jopa tohtorin opinnot. Yliopiston kokemuksen mukaan väylä on toiminut hyvin ja sekä yliopisto että opiskelijat ovat olleet tyytyväisiä väylän toimivuuteen. Yliopistotutkinnon suorittaneet ovat ainakin pääosin jatkaneet työskentelyä rikosseuraamusalalla.

Valitettavasti rikosseuraamusalan kokemukset yhteistyöstä Laurean kanssa eivät näytä olevan yhtä myönteisiä. On huolestuttavaa, jos Laureassa amk-tutkinnon suorittaneet eivät hakeudu tutkinnon suoritettuaan rikosseuraamusalan tehtäviin. Esitys koulutusyhteistyön päättämisestä Laurea AMK:n kanssa vaatii kuitenkin uudelleen arviointia. Nyt olemassa oleva mahdollisuus jatkaa opintoja korkeakoulututkintoon (Rise -alan sosionomi) lisää alan veto- ja pitovoimaisuutta siitäkin huolimatta, että siirtyminen rikosseuraamusalan ulkopuolelle vähentää väylän tuotavuutta rikosseuraamusalan toimijoille. Kuten edellä on todettu, rikosseuraamusalan sosionomitutkinnon suorittaneilla on mahdollisuus hakeutua räätälöityä väylää pitkin tutkinto-opiskelijaksi Itä-Suomen yliopistoon oikeustieteiden laitoksen tuottamaan hallintotieteiden maisterin koulutusohjelmaan. Kyseinen yliopistotutkinto antaa valmiudet oikeustieteellistä osaamista vaativiin työtehtäviin ja sitä kautta toimia monipuolisesti Rikosseuraamuslaitoksen eri tehtävissä, esimerkiksi vankilan johtajana. Käytössä ollut opintopolku yliopistoon on ollut hallinnollisesti hyvin kevyt, eikä rahaa ole oppilaitosten välillä liikuteltu. Vastaava koulutusyhteistyö toimii Itä-Suomen yliopiston ja Poliisiammattikorkeakoulun sekä Pelastusopiston välillä. Koulutusyhteistyön päättämisellä olisi suoranaisia vaikutuksia myös muiden kuin esityksessä mainittujen organisaatioiden toimintaan. Näitä muita vaikutuksia ei esityksessä ole otettu huomioon lainkaan.

Korkeakoulusektori tuottaa tutkittua tietoa opetuksen tueksi. Laurea AMK on lisäksi aktiivinen toimija erilaisissa rikosseuraamusalaa koskevissa hankkeissa, joiden kautta opiskelijoiden ammattitaidon kehittyminen opintojen aikana monipuolistuu.

Tällä hetkellä Laurea maksaa Rikosseuraamuslaitokselle opetusyhteistyöstä varsin merkittävän summan. Uudistuksen myötä oletetaan ammattikorkeakoulujen ostavan Rikosseuraamusalan koulutuskeskukselta rikosseuraamusalaan liittyvää opetusta. On kyseenalaista, olisiko tällainen malli ammattikorkeakouluille houkutteleva. Ammattikorkeakoulujen rahatilanne on kaikkea muuta kuin hyvä ja on varsin rohkeaa olettaa, että ammattikorkeakoulut ryhtyisivät ainakaan merkittävässä määrin ostamaan opetusta Rikosseuraamusalan koulutuskeskukselta. Riskinä on, että ammattikorkeakouluopetuksessa ei tule riittävästi otetuksi huomioon rikosseuraamusalalla työskentelyn erityisluonnetta. Joka tapauksessa koulutuspolku pitää neuvotella uusiksi Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen ja ammattikorkeakoulu- ja yliopisto-opintoja rikosseuraamusalan toimijoille tarjoavien oppilaitosten kanssa. Koulutuspolun pitää olla houkutteleva sekä koulutuksen järjestäjille että opiskelijoille ja sen on kyettävä tuottamaan rikosseuraamusalalle riittävä määrä päteviä työntekijöitä. Esityksessä on hyvin tuotu esiin tarve tehostaa vartijoiden täydennyskoulutusta Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksessa. Tämä tavoite on erittäin kannatettava.

3. Kriminologinen kirjasto

Esityksessä ei ole otettu huomioon Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen yhteydessä toimivan kriminologisen kirjaston asemaa uudistuksessa. Alan opetus- ja tutkimustyön näkökulmasta on erittäin tärkeää turvata erikoiskirjaston asema nykyisenkaltaisena.

4. Muut huomiot

Vankeuslakiin ja muihin täytäntöönpanolakeihin esitetyt muutokset ovat pääosin teknisiä ja rikosseuraamusalan organisaatiomuutoksesta johtuvia. Niiltä osin en näe aiheutta esittää kriittisiä huomioita.

Ostopalveluita koskeva osuus esityksestä on myös hyväksyttävissä. Joiltain osin nyt vain lailla vahvistetaan jo noudatettu käytäntö. Merkittävää julkista valtaa ei siirretä yksityiselle taholle. Kyseessä ovat avustavat tehtävät tai muutoin sellaiset tehtävät, jotka voi olla

tarkoituksenmukaisinta antaa sellaisten tahojen hoidettaviksi, joilla on parhaat edellytykset suoriutua tehtävistä.



Matti Tolvanen

OTT, rikos- ja prosessioikeuden professori (emeritus)

Itä-Suomen yliopisto

Oikeustieteiden laitos

matti.tolvanen@uef.fi